

Дмитро Логінов

ДОПОМОЖІТЬ! Шукаємо сироватку від гадюк. Проблема набирає обертів.

Спільнота знову занепокоєна, цього разу через укуси гадюк. Щоб запобігти можливим маніпуляціям і розвіяти міфи, потрібно детальніше розглянути питання домедичної допомоги при укусі змії.

Гадюки

Популяція змій на території України представлена всього 11-ма видами і тільки 5 із них отруйні, і всі вони належать до родини гадюк, а саме:

- a. Гадюка звичайна - *Vipera berus*
- b. Гадюка східна або степова - *Vipera ursinii*
- c. Гадюка Нікольського, чи лісостепова гадюка - *Vipera nikolskii* Vedmederja
- d. Гадюка Ренарда - *Vipera renardi*
- e. Гадюка носата - *Vipera ammodytes*

На сході України, в Луганській та Донецькій областях, найбільш поширена степова гадюка та може зустрічатися гадюка звичайна.

Гадюка степова

Гадюка звичайна

Гадюка дуже розумна тварина, яка при появі людини буде намагатися якнайшвидше сховатися. Укус гадюки як прояв агресії – це остання захисна дія, до якої вдається змія. Змія використовує свою отруту для полювання, а не для захисту. Змії не полюють на людей та великих тварин.

Отрута

Як і в більшості гадюк, отрута гадюки звичайної гемотоксичного типу, тобто вона руйнує еритроцити. Також в отруті знаходиться нейротоксин, який діє на серцево-судинну систему. Зазвичай, реакція організму після укусу починає спостерігатися через 15-20 хвилин. Характерні наступні симптоми:

- a. Біль, який зростає разом із набряком
- b. Протягом 48 годин можливі ускладнення у вигляді: запалення лімфатичних судин та вузлів (лімфангіт та лімфаденіт), геморагічні ексудативні пухирі, тромбофлебіт
- c. Можлива поява локального некрозу в місці укусу
- d. Інколи може піднятися температура, постраждалого може нудити
- e. Падіння тиску та підвищення пульсу
- f. Можливий розвиток серцевої недостатності

Навесні отрута гадюки більш токсична, ніж влітку. Чим ближче місце укусу до голови, тим він небезпечніше. Однак отрута гадюки для дорослої здорової людини не є смертельною(!) Найбільша небезпека вона становить для дітей, хворих та людей похилого віку. Особливо небезпечні укуси в шию чи голову.

Сироватки проти отрути гадюк

Потрібно розуміти, що це таке? Це очищена сироватка крові імунізованих тварин, яким протягом певного часу вводили у невеликих кількостях отруту для того, щоб утворювалися антитіла. Постраждалому від укусу гадюки вводять сироватку (дрібно підшкірно або у тяжких випадках – IV), і антитіла із крові імунізованої тварини нейтралізують отруту.

В Україні сироватки майже немає.

У СРСР випускалося чотири основні види сироватки, а саме: моновалентні «Анти гюрза», «Анти кобра», «Анти ефа» та полівалентна від 3-х видів змій. Окремо від укусів гадюки звичайної сироватки не випускалася і в таких випадках використовували «Анти гюрза» (Гюрза належить до родини гадюк).

На сьогодні відомо, що моновалентну сироватку проти отрути гадюки звичайної вносять в країнах Азії, Росії та в Європі.

Існують жорсткі вимоги щодо транспортування та зберігання сироватки (в захищеному від світла, прохолодному місці при температурі 2-8 градусів (холодильник)). У разі порушення правил транспортування чи зберігання **сироватку заборонено використовувати!**

Після введення сироватки можливі ускладнення, зокрема анафілактичний шок. Саме тому вводити сироватку повинен лікар і бажано в медичному закладі.

Термін вводу сироватки – до 3 годин, найбільш ефективно введення – у перші 30 хвилин.

Укус гадюки, що робити?

Згідно відкритих статистичних даних гадюки кусають в Україні 30-50 людей на рік (зареєстровані випадки), однак смертельних випадків серед дорослих за останні 10 років зафіксовано не було (відповідно до відкритих статистичних даних). Більше того, з відкритих джерел відома статистика Великобританії*, де в період із 1876 по 2005 рік (129 років) було зафіксовано лише 14 летальних випадків, останній випадок у 1975 році (загинула 5-річна дитина). Приблизно 70% укушених взагалі не відчували ніяких симптомів або відчували пекучий біль безпосередньо в місці укусу.

Алгоритм дій при укусі гадюки:

1. Очистити місце укусу (зняти одяг, промити рану), щоб залишки отрути не потрапляли в рану. Якщо це кінцівка, треба зняти всі каблучки, годинник та ін.
2. Необхідно уповільнити розповсюдження отрути по тілу. Для цього допоможуть горизонталізація постраждалого, іммобілізація місця укусу, спокій, охолодження кінцівки до 10 градусів Цельсія (але не треба прикладати до рани кригу) та пов'язка еластичним бинтом для зменшення швидкості циркуляції крові.

3. Мінімізувати кількість отрути в організмі - давати багато пити та, по можливості, дати сечогінні препарати.
4. Медикаментозна допомога:
 - a. Послаблення дій отрути – даємо преднізолон 30-60 мг (IV або IM);
 - b. Знімаємо алергію за допомогою антигістамінних препаратів: діазолін, дімедрол, лоратідін або інші варіанти;
 - c. Протизапальне – дексаметазон.
 - d. Підтримка серцевої діяльності - кордіамін або інше.

Бажано відправити постраждалого до лікарні, щоб лікарі спостерігали хворого

Укус в пальці руки, реакція через декілька годин.

Що не треба робити:

1. Припікати, розрізати рану, робити кровопускання, обмивати марганцовкою – це завдасть додаткового травмування і ніяк не допоможе. У гадюки гострі та довгі зуби, тому зовнішні маніпуляції ніякого впливу не зроблять.
2. Накладання джгута заборонено, бо може спричинити ампутацію кінцівки (отрута некротизуюча і у разі, якщо кровотік буде зупинений, може спричинити гангрену)
3. Алкоголь, їжа, активні рухи будуть **усугубляти** дію отрути.

Чи відсмоктувати із рани отруту – немає єдиної точки зору щодо ефективності цієї процедури (якщо ми говоримо не про спеціальні відсмоктувачі).

Підсумовуючи, ще раз хочу наголосити, що ризик бути укушеним досить невеликий і, в переважній більшості випадків, для бійців отрута гадюки не становить великої небезпеки.

Значно більшу небезпеку може становити неконтрольоване введення сироватки, у якій були порушені вимоги транспортування та зберігання.

* Warrell, D. A. Treatment of bites by adders and exotic venomous snakes // British Medical Journal. — 2005. — Т. 331. — № 7527. — С. 1244—1247. — [DOI:10.1136/bmj.331.7527.1244](https://doi.org/10.1136/bmj.331.7527.1244)

Використані ресурси (фотографії):

<http://serov.livejournal.com/29336.html>

<https://uk.wikipedia.org>